

Tisztelgés fekete-fehérben

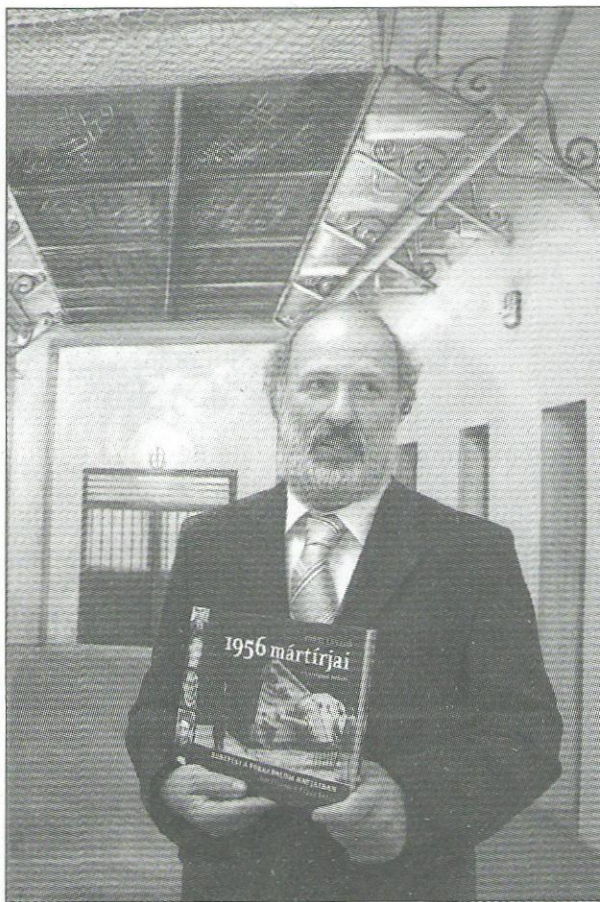

Ma sem tudják pontosan a történések, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követő megtorlásnak hány áldozata volt. Az elmúlt évtizedekben mind határainkon innen, mind pedig azokon túl eltérő adatok jelentek meg a kivégzettek és a börtönbe zártak számáról. Igaz, 1956 a rendszerváltást megelőző jó három évtizeden keresztül lényegében tabu témának számított, s csak olyan anyagok láthattak erről az időszakról napvilágot, amelyek megfeleltek az akkori hatalom elvárásainak. Jó három évtizeden keresztül hivatalos helyeken kizárólag ellenforradalomként emlegették az 1956 októberéhez-novemberéhez kapcsolódó eseményeket, s az első átütő változást e szemléletben az jelentette, amikor 1989 elején Pozsgay Imre, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja nagy nyilvánosság előtt népfelkelésként értékelte a történeteket.

A rendszerváltás óta számos irodalmi és történelmi alkotás látott napvilágot e témakörben, voltak közöttük objektívek és kevésbé objektívek, tényfeltárók, vagy épp a tényeket sajátos szemszögből ábrázoló, voltak, amelyekben a személyes élmények vezették az író kezét, s voltak, amelyek szerzői a kizárólagos tényekre támaszkodva készítették el műveiket.

Az idén szeptemberben egy olyan könyv megjelenését üdvözölhettük, amely szövegében 1956 mártírjainak, míg gazdag fotóválasztékában a forradalmi időszak fővárosának állít emléket. Íróként Eörsi László jegyzi a művet, míg a fényképeket a múlt esztendőben elhunyt dr. Szentpétery Tibor készítette.

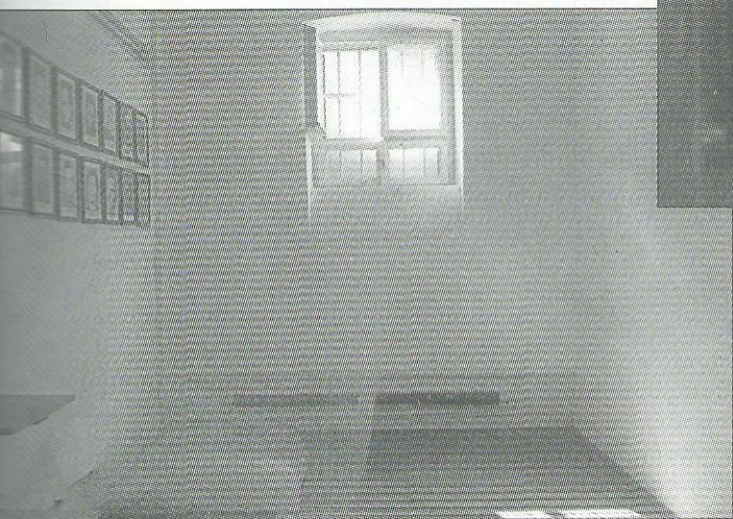
Ha tömören akarjuk értékelni e kiadványt, akkor azt mondhatjuk, hogy rendkívüli és kiváló. Rendkívüli, mert a szerző rendkívüli hoz-

Szerző és műve

záértő és tudományos igényű levéltári és bírósági kutatómunka alapján tette közkinccsé 225 kivégzett forradalmár életútjának s tragédiájának összegzését, többük esetében azt sem hallgatva el, hogy forradalmi cselekedeteik mellett emberi botlásaik is voltak. E néhány soros személyiségismertetőkből is kirajzolódik előttünk a forradalom és szabadságharc sokszínűsége, hiszen a mártírok sorában egyaránt ott van a meggyőződéses kommunista és az 1945 előtti világot vissza-

Zárkabelső a kivégzettek képeivel

hozni akaró tisztos korú férfi, a munkás és az értelmiségi, a földműves és a művész, az államférfi és a magas rangú katonatiszt. A forradalom ügyéért szinte még gyerekfejjel kiálló kamasz, és a fiatalasszony, aki a biztos menedéket nyújtó külföldről jött haza, bízva büntetlenségében.

Külön fejezetet érdemelnek a megtorlás során kivégzett katonatisztek, hiszen ők hazájukat védték, ráadásul a hivatalban lévő – és a Szovjetunió által is egészen november 4-ig elismert – magyar kormány megbízásából folytatták küzdelmüket a magyar forradalom és szabadságharc vívmányainak védelmében. És döbbenetes annak a főtisztnek a kivégzése, aki még fegyverét sem használta, csupán annak az osztagnak volt a parancsnoka, amely az addig raboskodó hercegprímást, Mindszenty Józsefet a fővárosba kísérte.

225 név – 225 tragikus sors. Az író, Eörsi László az egyes nevekhez

Dedikált példány az országos parancsnoknak

A kivégzettek között megtalálhatóak azok, akik a legradikálisabb módon vették ki részüket az eseményekből, s a lincselésektől sem riadtak vissza, s megtalálhatóak azok is, akik éppen hogy fékeztek az elszabadult indulatokat, akik nem a népitéletekben, hanem a törvényes bírósági eljárások lefolytatásában látták a felelősségre vonások megfelelő formáját.

kapcsolódó rövid anyagokhoz semmilyen kommentárt nem fűz, a tények magukért beszélnek – és pontosan ettől hatnak igazán döbbenetes erővel. Pontosán e sorsok rövid felvázolásán keresztül érezzük át teljes énünkkel a megtorlás éveinek szívszorongató világát. S ebben a műben a legdicséretesebb az a kutatói és szerkesztői munka, amelyet Eörsi László végzett, hiszen több

**Csere László bv. vezérőrnagy mutatta be a
kötetet**

tízezer oldalnyi archív anyagból kellett a lényeg-
get bemutató néhány-sort kiválasztania.

Az „1956 mártírjai – Budapest a forradalom
napjaiban” című könyv dr. Szentpéteri Tibor fel-
vételeiből ad gazdag válogatást. E fekete-fehér
képek felidézik, szinte megelevenítik előttünk
ezen időszak legfontosabb és legjellemzőbb ese-

Az első olvasók

ményeit, legyen szó akár a korabeli plakátokról,
utcaképekről, villamossínekre tolt, s barikádként
szolgáló vasúti kocsikról, kiégett tankokról és te-
herautókról, vörös csillagot leverő emberekről,
kiégett és porig rombolt házakról, holttestekről
és temetővé alakult közterekről.

2001-ben, a forradalom és szabadságharc 45.
évfordulóján adták át rendeltetésének a Buda-
pesti Fegyház és Börtön területén a Kisfogház
Emlékhelyet, melynek létrehozását a megtorlás
idején kivégzett és bebörtönzött szabadsághar-
cosok iránti kegyelet és tisztelet motiválta. Ke-

Kisfogházi zárkasor

resve sem lehetett volna illőbb helyet találni e könyv bemutatására, amelyen egyébként megjelent, s beszédet mondott Rajk László (kinek édesapja a Rákosi korszak törvénysértéseinek legismertebb áldozata volt, s kinek a for-

a kötet, s egyben a Rubicon című történelemtudományi folyóirat és a Rubicon könyvek szerkesztője, Rácz Árpád, s dr. Szentpétery Tibor hozzátartozói. Jelen volt az ünnepélyes könyvbemutatón a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka, Csere László bv. vezérőrnagy és a Budapesti Fegyház és Börtön parancsnoka, Frank Tibor bv. dandártábornok.

A könyvet Csere László bv. vezérőrnagy méltatta és mutatta be a megjelenteknek, s a többi között a következőket mondotta:

– A Kiszfogház Emlékhely éppúgy a forradalom és szabadságharc dicsőségére és mártírjaira emlékeztet, mint az „1956 mártírjai – Budapest a forradalom napjaiban” című alkotás. Köszönet illeti mindazokat, akik közreműködtek e mű létrehozásában és kiadásában. Megtiszteltetésnek tartom, hogy elsőik között olvashattam és méltathatom ezt a könyvet, amely bizonyára sokak olvasmánya lesz majd. Akik átélték 1956-ot, azoknak azért lesz érdekes, mert újszerű megközelítésben, a kellő hitelességgel nyújt betekintést történelmünk e sorsfor-

Aki már gyerekként közelről megismerte a történelmet: ifj. Rajk László

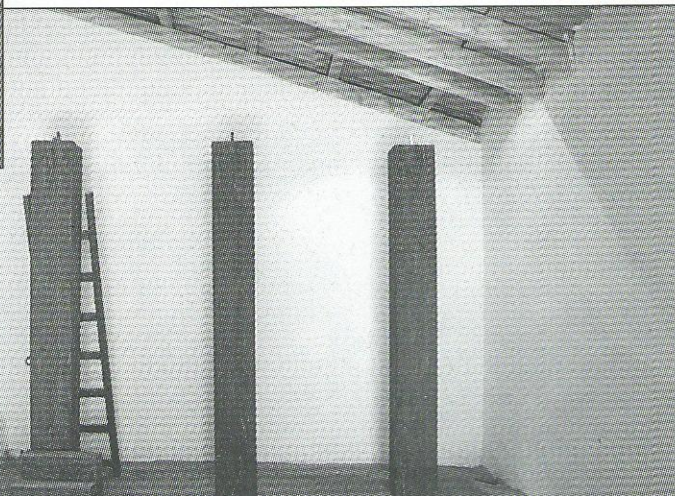
radalom miniszterelnöke, Nagy Imre Imre bácsiként él emlékezetében, jelen volt a szerző, Eörsi László,

dító időszakába, akik pedig még nem éltek akkor, e könyvből hű képet kaphatnak a forradalom és szabadságharc legjellemzőbb mozzanatairól, s a megtorlás áldozatairól. És ez a könyv nyilván nél-

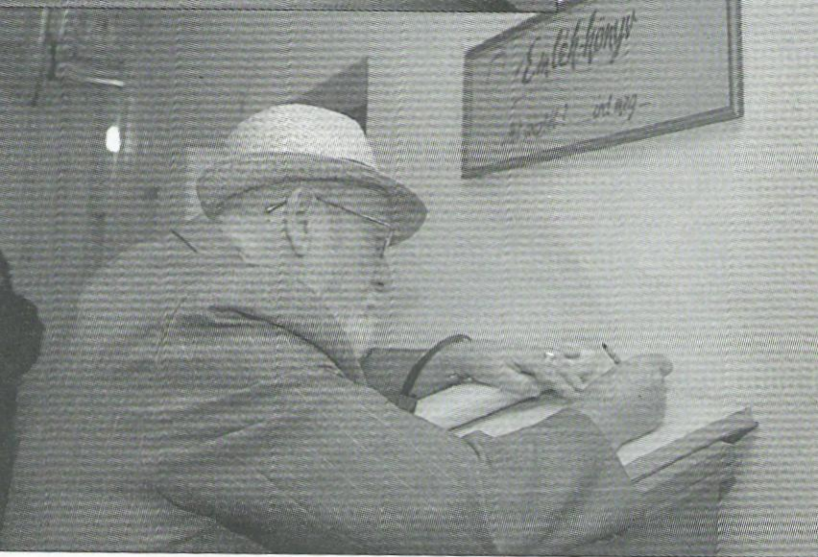
külözhetetlen lesz mindazoknak, akik akár hivatásuk, akár csak érdeklődésük következtében tanulmányozzák 1956-ot, s büszke vagyok arra, hogy ennek a forrásértékű alkotásnak bemutatkozására a magyar büntetés-végrehajtás egyik létesítményében került sor!

Vezda János

Fotó: Apró Andrea

Egy ötvenhatos forradalmár ír az emlékkönyvbe